

Ornamentai ir jų atlikimas de Montéclairo traktate *Les principes de musique* (1736)

Saulė Šerytė

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

ANOTACIJA

Publikacija skirta prancūzų baroko vokalinės muzikos ornamentams ir jų atlikimui aptarti. Tai pirmas išsamus Michelio Pignoleto de Montéclairo (1667–1737) traktato *Les principes de musique* („Muzikos principai“, 1736) III dalyje *Sur la maniere de joindre les paroles aux notes et de bien former les agréments du chant* („Apie būdą sujungti žodžius ir garsus bei gerą dainavimo puošmenų formavimą“) pateiktų ornamentų pristatymas ir aptarimas lietuvių kalba. Montéclairo puošmenos taip pat lyginamos su kitų dviejų prancūzų autorių – Bertrand'o de Bacilly (1621–1690) ir Jeano Antoine'o Bérard'o (1724–1778) – traktatuose minimais ornamentais.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: barokas, Prancūzija, vokalinė muzika, M. P. de Montéclairas, ornamentika.

Michelis Pignoletas de Montéclairas (1667–1737) – prancūzų muzikos teoretikas ir pedagogas, vienas universaliausių kompozitorių, kūrusių laikotarpiu tarp Jeano Baptiste'o Lully (1632–1687) mirties ir Jeano Philippe'o Rameau (1683–1764) iškilimo (1733). Montéclairas, tarp kurio mokinių buvo François Couperino dukros, buvo itin vertinamas muzikos mokytojas. 1736 m. Paryžiuje išspausdintas Montéclairo traktatas *Les principes de musique* („Muzikos principai“), kurio natų pavyzdžiais kruopščiai iliustruotoje trečiojoje dalyje *Sur la maniere de joindre les paroles aux notes et de bien former les agréments du chant* („Apie būdą sujungti žodžius ir garsus bei gerą dainavimo puošmenų formavimą“) pateikiami ir smulkiai nagrinėjami įvairūs ornamentai, naudojami prancūzų baroko vokalinėje muzikoje. Montéclairas, nors nepraktikavo dainavimo ir manė, kad „beveik neįmanoma raštu išmokyti tinkamai taikyti puošmenas, nes ir patyrusio mokytojo balsas tam nėra pakankamas“ (Montéclair 1736: 77), savo traktate jas pateikė itin išsamiai, aiškiai ir sistemiskai; tikėtina, struktūriškumo jį išmokė pedagoginis darbas.

Kiti svarbūs prancūzų baroko tekstai, kuriuose išdėstytas požiūris į ornamentus ir jų atlikimą, yra Bertrand'o de Bacilly (1621–1690) traktato *Remarques curieuses sur l'art de bien chanter* („Įdomios pastabos apie meną gerai dainuoti“, 1688, Paryžius) I dalies 12–13 skyriai ir Jeano Antoine'o Bérard'o (1724–1778) traktato *L'art du chant* („Dainavimo menas“, 1755, Paryžius) III dalies 4–9 skyriai.

Montéclairo traktate pateikti 22 ornamentai (pats autorius nurodo 18 ornamentų, bet vieną jų – *tremblement* – skaido į keturias rūšis): *coulé*, *port de voix*, *chût*, *accent*, *sanglot*, *tremblement*, *pincé*, *flatté*, *balancement*, *tour-de-gosier*, *passage*, *diminution*, *coulade*, *trait*, *son filé*, *son enflé*, *son diminué* ir *son glissé*. Baroko muzikos atlikėjams privalu žinoti prancūziškus terminus ne tik dėl to, kad jie yra visuotinai vartojami prancūzų baroko vokalinės muzikos atlikimo praktikoje, bet ir iš pagarbos prancūzų rafinuotumui, kuris neleidžia pedantiškai diferencijuotų ornamentų apibendrintai vadinti vienu ar dviem terminais, kaip antai „trilis“ ar „foršlagas“.

Coulé [lɑ kule] pažodžiui verčiamas kaip „sklandumas“ ir apibūdina sklandų perėjimą nuo vieno garso prie kito. Bérard’as šią puošmeną pristato taip: „norint padaryti *coulé*, reikia palaipsniui leistis žemyn ir atlikti labai švelnų balso išlenkimą“ (Bérard 1755: 119). Prancūziško žodžio *coulé* prasmę atitinkantis vertimas „sklandumas“ būtų bene tinkamiausias, tačiau jis nesuteikia aiškumo, kaip ornamentą dainuoti. *Coulé* dar galima būtų vadinti sulietuvintu itališku terminu „apodžatūra iš viršaus“ (Cardin 2005/1994) arba Donato Katkaus teikiamu sulietuvintu vokiečių kilmės terminu „praeinantis foršlagas“ (Katkus 2013: 225). Pasak Montéclairo, „kai žodžiai išreiškia pyktį, arba dainuojama veržliu tempu, tada nėra *coulé*, jungiančio krintančias tercijas“ (Montéclair 1736: 79).

Port de voix [pɔr də vwa] yra viena svarbiausių ir charakteringiausių puošmenų prancūzų baroko vokaliniėje muzikoje. Terminas pažodžiui verčiamas kaip „balso išlaikymas“, o plačiau jis gali būti paaiškinamas kaip itin nuoseklus perėjimas nuo vieno garso prie kito. Prancūzų kompozitorius, fleitininkas ir klarnetininkas Jeanas Claude’as Veilhanas greta prancūziškojo termino kaip paaiškinimą nurodo itališkąjį *appoggiatura* (Veilhan 1979: 38). *Port de voix* alternatyvus vertimas gali būti „apodžatūra iš apačios“ (Cardin 2005/1994).

Pristatydamas *port de voix* Bacilly rašo, kad šią puošmeną reikia dainuoti solidžiai su jai reikalingu svoriu ir nurodo tris šio ornamento atlikimo etapus: išlaikoma apatinė nata, viršutinė nata sustiprinama, sustiprinta viršutinė nata taip pat išlaikoma. Svarbiausia yra pakankamai išlaikyti apatinę natą. Be „įprasto“ (autorius apibūdinimas) *port de voix*, Bacilly pateikia dar dvi šios puošmenos rūšis: *demý-port de voix* („pusinis balso perdavimas“) ir *port de voix perdu* („neįvykęs, žuvęs balso perdavimas“). Geriausias Bacilly patarimas, „kurį galima duoti dėl tikrų (įprastinių – S. Š.) *port de voix*, yra šis: jie visuomet dainuojami pabaigos, vidurinėse (jeigu yra kur juos atlikti) ir kitose pagrindinėse kadencijose, ten, kur retai atliekami pusiniai balso perdavimai“ (Bacilly 1688: 143).

Bérard’as aiškina *port de voix entier* („pilną balso perdavimą“) panašiai kaip Montéclairas ir Bacilly *port de voix*, o Bacilly *port de voix perdu* prilygsta Bérard’o *port de voix feint* („apsimestinis/netikras balso perdavimas“): „*port de voix feint* atliekamas tuo pačiu būdu kaip visas *port de voix*, esant tokiems skirtumams, garsas išlaikomas ir stiprinamas dainuojant priešpaskutinę natą, kuri visuomet yra puošmena; paskutinė nata, kurią reikia laikyti svarbiausia, minkštai paslepia“ (Bérard 1755: 118).

Chûte [ʃyt] pažodžiui verčiama „balso nuleidimas“. Ši puošmena yra švelnus nusileidimas iš vienos natos į kitą *glissando* būdu ir primena atodūšį. Veilhanas taip pat nurodo anglišką terminą *fall*, reiškiantį „kritimą“ (Veilhan 1979: 34). Bacilly ir Bérard’o tekstuose *chûte* terminas neaptiktas. *Chûte* gali papuošti ne tik sekundos, bet ir didesnius intervalus.

Accent [aksã] yra „akcentas“. Pagal Montéclairo aprašymą, pirmiausia tai yra garso intensyvumo didinimas, paskui garso nutraukimas atsidūstant. Tačiau pažodinis vertimas „akcentas“ įneša painiavos, nes mes visų pirma akcentą siejame su garso pradžios pabrėžimu. Tuo tarpu Montéclairo *accent* susijęs su garso pabaiga ir yra

panašus į staigią kupiūrą. Montécclairo pateiktame natų pavyzdyje *accent* žymimas vertikaliu brūkšneliu „ kuris ir rodo garso pertrūkį, įvykstantį prieš tai švelniai pakėlus balsą sekundos intervalu aukščiau pagrindinio garso. *Accent* kaip ornamento specifika taikliau nusako kitas prancūziškas terminas – *son coupe* [sō kup] – „nutrauktas skambesys“ (ibid.) arba terminas „aspiracija“. Anot Montécclairo, „*accent* yra aspiracija, arba sielvartingas balso pakėlimas, kuris dažniau naudojamas verksmingose arijose negu švelniose; jo niekada neišgirsi nei linksmoste, nei pyktį išreiškiančiose arijose“ (Montécclair 1736: 80). Lietuvių muzikams žinomi itališki terminai: *aspirare* – dainuoti kvėpčiojant, dūščiojant, trūkčiojant ir *aspiramente* – lyg dūsaujant (*Muzikos enciklopedija* 2000: 84).

Bérard'o pateiktas *accent* yra „nedidelis balso pakėlimas, kuris padaromas įmantriai [*en maniérant*] paglostant papildomą natą, esančią virš išlaikyto arba tęsiamo garso“ (Bérard 1755: 119). Bacilly *accent* sieja su „aspiracijos“ terminu ir priduria, kad šią puošmeną daug kas vadina aimana [*plainte*], o tokia sąvoka savo ruožtu priimena Montécclairo minimą ornamentą *sanglot*.

Sanglot [sāglō] termino reikšmė yra „kūkčiojimas, rauda, dejonė, skundas“. Dainuojant šį ornamentą, reikėtų imituoti balso kūkčiojimą. Kūkčiojimo išgavimas susijęs su žmogaus balso specifika, todėl šis ornamentas taikomas išskirtinai dainavimui (Veilhanas šio ornamento savo studijoje nemini). Pasak Montécclairo, *sanglot* išreiškia įvairias aistras, ne tik didžiausią liūdesį, bet ir pyktį, pasitenkinimą ir netgi džiaugsmą. *Sanglot* dažnai taikomas tokioms eksklamacijoms kaip *bélas!* [deja], *ab!* *eh!* arba *ô!*.

Tremblement [trāblēmā] žodžio vertimas yra „vibravimas“, iš esmės tai yra „trilis“. Šio prancūziško ornamento pagrindinis principas yra dviejų gretimų tonų greitesnė ar lėtesnė kaita. *Tremblement*, greta *port de voix*, yra svarbi ir labai dažnai naudojama puošmena prancūzų baroko vokalinėje muzikoje, tačiau gana kontraversiška. Viena problemų yra ta, kad *tremblement* skirtingi autoriai vadina skirtingais vardais, patys tą painiavą pastebi ir savo raštais mėgina ištaisyti taip susiklosčiusią padėtį¹. Montécclairas rašo: „tarp visų dainavime taikomų puošmenų dažniausiai sutinkamas *tremblement*, kurį italai vadina *trillo*, o prancūzai klaidingai vadina *cadence* [kadās]“ (Montécclair 1736: 80). Bacilly mini ir *cadence*, ir *tremblement* terminus, paaiškindamas, kad *cadence* „skiriasi nuo įprastinio *tremblement*, kurį daug kas vadina *flexion de la voix* („balso lankstumu, paslankumu, fleksija“ – S. Š.)“ (Bacilly 1688: 136). Bérard'as įvairius *tremblement* vadina terminu *cadence*, kurioms „įtaką daro mažoras arba minoras“ (Bérard 1755: 113–114).

Tremblement appuyé [trāblēmā apiuie] verčiama kaip „atremtas vibravimas“ ir dažnai žymimas raide *t*. Šios rūšies *tremblement* sutinkamas prancūzų baroko vokalinėje muzikoje dažniau nei kitų rūšių *tremblement*. Jis dar vadinamas prancūziškai *trille complet* (Cardin 2005/1994). Dainuojant šią puošmeną, svarbiausia yra *trem-*

1 „Ar balsas, ar instrumentai, muzika yra muzika, todėl reikėtų vartoti tuos pačius pavadinimus, ir visiems susitarti, kokiais žodžiais vadinti dainavimo puošmenas“ (Montécclair 1736: 78).

blement pradžia, t. y. atraminė nata, esanti laipsniu aukščiau už natą, kuri reikalauja ornamento. Montéclairo *tremblement appuyé* atitinka Bérard'o *cadence appuyée* („atremta kadencija“). Bacilly taip yra apibūdinęs šį ornamentą: „kai dėl per lėtos *cadence*, tai reikalui esant galėtume pasakyti, „kad jaunoji būtų per daug graži“ (*que la Mariee serait trop belle*), nes lėtumas reiškia *cadence* tobulumą“ (Bacilly 1688: 165). Kitaip tariant, kaip nuotaka negali būti „per graži“, taip ir *tremblement appuyé* negali būti „per lėtas“.

Tremblement subit [trábləmā sybi] verčiama kaip „staigus, greitas vibravimas“. Ši puošmena nuo *tremblement appuyé* skiriasi tuo, kad nėra paruošiama, atsiremiant į aukštesnę negu pagrindinę, kuri reikalauja ornamento, natą ir yra greitesnio pulsavimo. Bérard'o pateikta *cadence précipitée* – „pagreitinta, veržli kadencija“ būtų panaši į Montéclairo *tremblement subit*, tačiau Bérard'o ornamentas nebūtinai yra trumpas, tik akcentuotos pradžios ir veržlesnis už jo paties *cadence appuyée*.

Tremblement feint [trábləmā feint] verčiama kaip „netikras vibravimas“. Montclairas šį ornamentą pristato kaip *tremblement*, kuris „pradedamas su atrama, tarsi būtų norima suformuoti tobulą *tremblement*, bet užuot ilgiau pulsavus, po atremtos natos gerklėje išgaunamas trumpas garsas, kurio pulsavimas yra beveik neįjuntamas. *Tremblement feint* praktikuojamas, kai žodžių prasmė lieka atvira arba kai dainavimas dar nėra užbaigtas“ (Montclair 1736: 83). Montclairo *tremblement feint* pristatymą galima papildyti Bacilly vadinamo *tremblement étouffé* [etuf] („prislopintas vibravimas“) aiškinimu:

Mano *étouffé* vadinamas *tremblement* dainavime yra labai paplitusi puošmena, viena žymiausių, kuri atliekama jau suformavus atramą, tai yra natą, kuri yra pirmesnė ir paruošia *cadence* arba *tremblement*, gerklė pradeda vibruoti ir vis dėlto tik apsimeta [tai daranti] (Bacilly 1688: 187–188).

Tremblement doublé [trábləmā duble] verčiamas kaip „dvigubas vibravimas“. Pagal Montclairo aiškinimą, šis ornamentas yra dukart *tremblement* + grupetas ir yra taikomas „švelnioms arijoms, kur skamba daug smulkios vertės natelėmis pažymėtų pasažų“ (Montclair 1736: 84). Bérard'as panašią puošmeną vadina *cadence double*, Bacilly – *double cadence*.

Ornamentams skirto savo traktato skyriaus pradžioje Montclairas mini, kad jis *tremblement* vadina tai, ką kiti prancūzų autoriai įvardija kaip *cadence*. Šis autoriaus sprendimas, t. y. vibravimą vadinti *tremblement*, gerai suprantamas, nes ornamentas, apie kurį kalbama ir diskutuojama dėl tinkamo termino, pagal raštiškus apibūdinimus ir grafinius atvaizdus iš esmės ir yra vibravimas (*vibrato*). Diskusijos apie dainininkų balsus *non vibrato*, dainuojant baroko muziką, pagrįstos tuo, kad aiškiai girdimas *vibrato* yra puošmena, ir tam, kad *vibrato* būtų suvokiamas kaip puošmena, balsas negali smarkiai vibruoti nuolat. Kadangi fizikinis reiškinys – garsas – susijęs su virpesiais, neįmanoma tikėtis, kad žmogaus balsas galėtų visai nevibruoti. Todėl geriau būtų diskutuoti apie virpesių arba *vibrato* girdimumo laipsnius.

Pincé [p3se] terminas kilęs iš prancūzų kalbos veiksmazodžio *pincer*, pažodžiui – „suspausti; sugnybti, sužnybti“, vartojamas kalbant apie grojimą gitara ir šiame kontekste reiškia virpinimą. Taigi *pincé* reikėtų versti „suspaustas, sugnybtas garsas“.

tačiau toks vertimas nepadeda suprasti, kaip iš tiesų reikėtų atlikti šį ornamentą. Montéclairas *pincé* apibūdina kaip postišines, t. y. pridėtines, labai greitai išdainuojamas „nateles“. Veilhanas teikia alternatyvius šio ornamento pavadinimus: angl. *mordent*², vok. *Schneller* (Veilhan 1979: 37). Prancūzai *pincé* dar vadina *mordant supérieur* (Cardin 2005/1994). *Pincé* arba mordentas yra trumpas balso suvirpinimas prieš dainuojant stipriąją, atraminę natą (kuri yra aukštesnioji nata, dainuojant sekundą ar didesnę intervalą). Šios puošmenos *raison d'être* ir yra išryškinti, pabrėžti atraminę natą.

Flatté [flate] reiškia „glostymą“. Katkus siūlo *flatté* vadinti „balso pasaldinimu“ (Katkus 2013: 227). *Flatté* yra lengvas balso siūbavimas, pavojingas tuo, kad jeigu „būtų taikomas visoms stiprioms natoms, jis pasidarytų nepakeliamas, nes dainavimas drebėtų ir taptų per daug monotoniškas“ (Montéclair 1736: 85). Į Montéclairio ornamentą *flatté* pagal paaiškinimus labai panaši Bérard'o pateikta puošmena *cadence molle*, kuri „visada prasideda labai lėtais ir minkštais vidiniais pulsavimais, taip, kad garsas atrodo kylantis šiek tiek iš krūtinės. Ši kadencija baigiama laipsniškai nutildant [numarinant] balsą“ (Bérard 1755: 115–116).

Balancement [balāsəmə] verčiama kaip „supimas; lingavimas“. Montéclairas šią puošmeną prilygina vargonų gausmui ir italų *tremolo* (vieno garso kartojimo triliui). Autorius rašo, kad „norint jį gerai atlikti, reikia daug kartų stipriau ir lėčiau įkvėpti“ (Montéclair 1736: 85).

Tour de gosier [tur də gosje] pažodžiui verčiamas kaip „gerklės posūkis“, „vingis“. Šį terminą taip pat galima versti „apsuka“ (Katkus 2013: 235). Dėl charakteringoms šiam ornamentui penkių natų grupės italai šį ornamentą vadina *grupetto* („grupelė“), lietuviai – terminu „grupetas“, anglai – *turn* („sukti“), *double* („sudvigubinti“), vokiečiai – *Doppelschlag* („dvigubas smūgis“). Montéclairas pateikia Lietuvoje gerai žinomą šio ornamento žymėjimo ženklą . Į Montéclairio pateiktą *tour de gosier* inkrustuotas *tremblement*: „iššėsus atraminę natą, balsas turi atlikti savo sukinį, lengvai pereidamas nuo tos pirmosios natos prie penktosios išdainuodamas labai staigų antrosios natelės *tremblement*. Yra sunku atlikti ir dar sunkiau paaiškinti šią puošmeną – gerklėje atsirandanti čiulbėjimą“ (Montéclair 1736: 86). *Tour de gosier* arba grupetas dažnai tampa kitų puošmenų sudėtine dalimi.

Passage [pasaʒ] pažodžiui verčiama kaip „perėjimas“, o Lietuvoje prigijęs terminas „pasažas“. Montéclairas patvirtina šio ornamento improvizacinį pobūdį ir labiau pritaria pasažams instrumentinėje, o ne vokalinėje, muzikoje. Skirsnyje apie pasažą Montéclairas deklaruoja savo proprancūziškas pažiūras:

Nepakartojamasis Lully [...] pirmenybę teikė melodijai, gražiam moduliavimui, maloniai harmonijai, tiksliai išraiškai, natūralumui ir, pagaliau, tauriam paprastumui, o ne juokingoms dviguboms arijoms ir heteroklitiškai muzikai, kurios tariama kokybė tėra nukrypimai, iškreiptos moduliacijos, išžėsti akordai, triukšmai ir maišatis. Visi šie netikri brangakmeniai atskleidžia išsekusį autoriaus talentą ir jie nedaro įspūdžio net neišsilavinusiems klausytojams (ibid.: 87).

2 Lietuvių praktikoje šį ornamentą priimta vadinti mordentu (Klimas 2003: 476).

Pastaroji citata yra vienas iš daugybės italų ir prancūzų baroko muzikos stilių dvikovos liudijimų. Tuo tarpu Bacilly galima būtų „apkaltinti“ centrstinėmis pažiūromis, nes jis gina pasažas kaip reiškinį ir akcentuoja išmanymą juos dainuojant: „jei audinys gražus, tai skoningai išsiuvinėtas tampa dar gražesnis“ (Bacilly 1688: 212).

Diminution [diminuszjō] terminas, Lietuvoje žinomas kaip „diminucija“, pažodžiui verčiama „mažinimas; smulkinimas“. Diminucijos yra įvairios ritminės-melodinės variacijos, atsižvelgiant į harmonines struktūras, nevienodai gerai tinkančius balsius, žodžius ir jų prasmes, skirtingų epochų estetiką ir įvairių autorių suvokimą. Laisvė ar nelaisvė, pasirenkant diminuciją, yra reliatyvios: „diminucija nėra laisvai pasirenkama, nes ją sudarančios natos yra dvigubintos ar keturgubintos, ir šios natos takte išsaugo savo vidinę vertę“ (Montéclair 1736: 87).

Coulade [kulad] verčiama „sruvenimas“, „slinktis“; galimas lietuviškas terminas būtų „perbėgimas“ (Katkus 2013: 227). *Coulade* yra labai artima *passage*, tačiau *passage* sudarančios natos vienoje ir toje pačioje grupėje gali keisti judėjimo kryptį, o *coulade* „natelės“ dainuojamos laipsniškai viena kryptimi, lengvai ir sujungtai. Bacilly ir Bérard’as *coulade* termino savo raštuose nemini.

Trait [tre] verčiama „strėlė“, „brūkšnys“. Lietuvoje vartojamas terminas „tirada“ (it. – *tirata*). Tirada yra žėrintis ir greitas, artikuliuotų trumpų natų pasažas. Taip pat minėtina, kad tos pačios kilmės terminas „tirata“ sutinkamas baroko muzikos retorikoje: retorinė figūra tirata – „greitas, trumpų natų pasažas kvartos–oktavos ribose (imtinai) (Pister ir Žukienė 2006: 117).

Son filé [sō file] reiškia „tęsiamą garsą“. Šis ornamentas yra vienu atsikvėpimu tęsiamas garsas, pasak Montéclairo – „lygus kaip stiklas“ (Montéclair 1736: 88). Atliekant šį ornamentą, balsas turėtų būti maksimaliai lygus, t. y. be *vibrato*. Bacilly nurodo „ilgas natas“ kaip dainavimo puošmeną, tačiau plačiau jų nepaaiškina. Galbūt jis turėjo omenyje dėl ypatingo lygumo „sureikšmintas“ ilgas natas, panašias į Montéclairo tęsiamą garsą. Galima prielaida, kad „lygų kaip stiklas“ garsą prancūzų autoriai suvokia kaip dainavimo puošmeną, todėl, kad prancūziškos muzikos audinyje, primenančiame tankų mišką ar vijokliais apaugusį seną sodą, kai dainavime nuolatos girdimi įvairiausi *tremblement*, *port de voix* ir kiti sudėtingi ornamentai, tęsiamas ir lygus garsas sukelia tikrai didelį efektą ir atkreipia dėmesį ne mažiau negu sudėtingiausi pasažai.

Son enflé et diminué [son āfle e diminuiue] pažodinis vertimas – „išbrinkęs“, „išpūstas“ ir „sumažintas“ garsas, kitaip tariant, tai yra stiprinamas ir tylinamas garsas – *crescendo* ir *diminuendo*. Šitai vadinama puošmena, dabartiniu požiūriu, priklauso dinamikos sričiai. O Montclairas šiuo atveju nurodo du tarpusavy neatsiejamus ornamentus: po *son enflé* būtinas *son diminué*. Italų praktikoje sutinkamas abu šiuos ornamentus į viena sujungiantis terminas, vartojamas ir Lietuvoje, tai – *mesa di voce*. Taip pat minėtinas anglų terminas *inflated sound* („išpūstas garsas“). Katkaus teikiamas terminas „išpūstas garsas“ (Katkus 2013: 235) galėtų būti lietuviškas *son enflé et diminué* atitikmuo, vis dėlto šią ypatingą puošmeną geriau vadinti visuotinai prigijusiu terminu *mesa di voce*, juolab kad „garso išpūtimo“ sąvokos nusakomas veiksmas nėra rekomenduotinas geram vokalui.

Son glissé [sō glise] reiškia „slystantį garsą“, plačiai žinomas atitinkmuo yra terminas *glissando* – verčiant iš italų kalbos reiškiantis „slystant“. Anglai šiam ypatingam dainavimo ar griežimo instrumentais būdai naudoja terminą *glide*. Montéclairo ornamentu laikomas *son glissé* dabarties klausytojams skamba labai moderniai, nes perėjimas pustonio ribose *glissando* būdu yra labai efektingas ir būtinai atkreipia dėmesį.

Ornamentų egzistavimo būtinybė prancūzų baroko vokalinėje muzikoje nekvestionuojama, jie, prancūzų autorių supratimu, yra gražiausia dainavimo dalis: „atimti puošmenas iš dainavimo būtų tas pats, kaip atimti gražiausią jo pasireiškimo dalį“ (Bérard 1755: 137). Ornamentų būtinumas pagrindžiamas įvairumo muzikoje poreikiu, puošmenomis atkreipiamas dėmesys į reikšmingas kūrinio vietas. Prancūzų baroko vokalinės muzikos ornamentai smulkiai diferencijuoti, natose gausiai pažymėti, tačiau nepakanka juos tvarkingai atlikti, nes neatsižvelgiant į teksto prasmę, rizikuojama dainuoti mechaniškai, monotoniškai ir abstrakčiai. Nuovokos ir skonio sąvokos, taip pat nuorodos į teksto prasmės reikšmę dažnos prancūzų baroko autoriams kalbant apie tinkamą ornamentų taikymą. „Nepakanka gerai dainuoti prancūziškai, gerai išmanyti muziką ar turėti balsą, reikia dar turėti skonį, sielą, balso lankstumą ir nuovoką, norint suteikti žodžiams reikalingos išraiškos pagal jų pobūdį“, – teigia Montclairas (Montclair 1736: 77).

Iteikta 2014 09 05

Literatūra

Bacilly, Bertrand de (1688). *Remarques curieuses sur l'art de bien chanter*. Paris.

Bérard, Jean Antoine (1755). *L'art du chant*. Paris.

Cardin, Michel (2005/1994). Ornamentation principles. And examples, or “How I embellish an Angloise by Weiss”. Prieiga per internetą: <<http://www.michelcardin.com/wp-content/uploads/2014/02/5.-Appendix-2-Ornamentation-principles-examples.pdf>> [žiūrėta 2014 09 03].

Katkus, Donatas (2013). *Muzikos atlikimas*. Vilnius: Tyto alba.

Klimas, Jonas (2003). Mordėntas. In: *Muzikos enciklopedija. J–N*. 476. Vilnius: Lietuvos muzikos akademija, Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.

Montclair, Michel Pignolet de (1736). *Principes de musique*. Paris.

Muzikos enciklopedija (2000). Aspirare. In: *Muzikos enciklopedija. A–H*. 84. Vilnius: Lietuvos muzikos akademija, Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.

Pister, Aleksandra ir Judita Žukienė (2006). Baroko muzikos retorika: teorija ir praktika. In: Gražina Daunoravičienė (sud.), *Muzikos kalba. Barokas*. 84–126. Vilnius: Enciklopedija.

Veilhan, Jean-Claude (1979). *The Rules of Musical Interpretation in the Baroque Era (17th–18th centuries)*. Paris: A. Leduc.